vaade ümbrusse (rahvasuus „kalmemägede“, „kirikumägede“, „kirikuasemete“, „kabelimägede“ jne. nime all). Asjust, mida sääraseist kalmeist leitakse (32. joon.), olgu mainitud: a) rauast: keldid (s. o. kirved putkega, noad ja sirbid; b) pronksist: käe- ja kaelavõrud, sõrmused, lihtsad ja spiraalsed mitmesugused ripatsid; tähtsamad pronksasjad aga on niinim. kaarsõled, s. o. pleetnõela taolised riidekinnitusnõelad ehk sõled, mis seisavad koos pealpool olevast kaarest ja harilikult ühes otsas olevast vedrust, mis läheb üle (kaare all olevaks) nõelaks; kaarsõlgede vanus on hästi määratud ja seepärast saab nende abil kergesti määrata teistegi asjade vanust, mis nendega koos leitakse. Kaarsõlgi on mitu liiki: niinim. „silmsõled“, „peakilpsõled“, „oksastatud sõled“, „ambsõled“ jne.; pronksist on kaarsõlgede kõrval ka ümmargused niinim. ketassõled; mainitud ehteasjust esinevad mõned harva ka hõbedast, muidu valmistatakse nad kõik pronksist; c) kivist on kõvasid ehk luisud ja ovaalsed tulusekivid, millega tulekivi-killu vastu tuld on löödud, nagu hiljemini terasega; d) klaasist on sagedasti mitmevärvilised helmed; e) savist on potitükke, mida kalmeis harilikult kaunis rohkesti; need on tihti sõmerast, liivasest savist, väga sarnased kiviaja potitükkidega.

J. Pääsuke'se foto E. R. M. kogudest.

39. joon. Ohvripärn „Mäesuitsu“ talu juures Võnnu kihelkonnas.

Aareleiuna on mainimisväärilise Tartu-Maarja Kardla küla leid, milles oli terve rida väga ilusaid ja hästi säilinud kaela- ja käevõrusid ning ambsõlgi (32. joon.) — kõik hõbedast ja osalt kullastki, mis tol ajal Eestis ja Lätis väga haruldased. Asjad on pärit arvatavasti mõnelt kaupmehelt, kes need oma varana ära peitnud, mispärast leidu ka peitleiuks võib nimetada.

Üksikleidudena esinevad samad asjad, mis eespool kalmeleidudena esindatud. Peale nende võiks mainida veel mõned üksikud rooma rahad, mis siit-sealt saadud. Huvitav asjaolu on veel, et ovaalseid tulusekive on üksikult suuremal arvul leitud Peipsi äärest soisilt mailt, kust muidu tolle aja kalmeleide ei ole ja kus tol ajal inimene